

STUDIA OBSZARÓW WIEJSKICH

2016, tom 42, s. 55–64

<http://dx.doi.org/10.7163/SOW.42.4>

KOMISJA OBSZARÓW WIEJSKICH
POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
www.ptg.pan.pl

INSTYTUT GEOGRAFII I PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA
POLSKA AKADEMIA NAUK
www.igipz.pan.pl

WSPÓŁPRACA GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH Z LOKALNYMI STOWARZYSZENIAMI WSPIERAJĄCYMI ROZWÓJ TURYSTYKI NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

COOPERATION BETWEEN AGRITOURISM FARMS AND INSTITUTIONS SUPPORTING DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODSHIP

Ewa PAŁKA-ŁEBEK

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy
Instytut Geografii, Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
ul. Świętokrzyska 15, 25–406 Kielce
ewa.palka@ujk.edu.pl

Zarys treści: Bogate i różnorodne walory turystyczne województwa świętokrzyskiego stanowią duży atut w rozwoju agroturystyki. Ta forma turystyki alternatywnej jest coraz bardziej rozpowszechnionym rodzajem działalności pozarolniczej w regionie. Celem artykułu jest próba oceny współdziałania stowarzyszeń propagujących turystykę i gospodarstw agroturystycznych w województwie świętokrzyskim. W opracowaniu zaprezentowano różne formy wsparcia dla rolników zajmujących się agroturystyką, które mogą otrzymać ze strony różnorodnych instytucji.

Działalność stowarzyszeń agroturystycznych odgrywa istotną rolę w szerzeniu idei turystyki na obszarach wiejskich. Gospodarstwa agroturystyczne województwa świętokrzyskiego chętnie współpracują i często korzystają z różnych form pomocy. Udzielane właścicielom tych gospodarstw wsparcie ma pozytywny wpływ na wzrost konkurencyjności prowadzonych przez nich podmiotów.

Słowa kluczowe: agroturystyka, instytucje, organizacje, rozwój turystyki.

Wstęp

Turystyka na wsi jest formą działalności pozarolniczej coraz chętniej podejmowaną przez rolników, szczególnie na obszarach atrakcyjnych turystycznie (Pałka 2014, s. 29). Wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych cieszy się coraz większym zainteresowaniem wśród turystów, chociaż stan agroturystyki w Polsce odbiega jeszcze od poziomu jej rozwoju w krajach Europy Zachodniej, w których ma ona znacznie dłuższe tradycje. Główne problemy, z jakimi zmagają się rolnicy to niewystarczająca wiedza na temat prowadzenia działalności gospodarczej, np. z zakresu podatków, marketingu, promocji, finansów (Woś

i Puciato 2011, s. 142). Aktualnie na rynku bardzo dużą rolę odgrywają organizacje i stowarzyszenia wspierające rozwój turystyki, których zadaniem jest m.in. pomoc właścicielom gospodarstw agroturystycznych. Istotne znaczenie dla rozwoju agroturystyki ma również odpowiednia pomoc samorządów lokalnych (Zarzecka i in. 2007, s. 262).

Działalność stowarzyszeń agroturystycznych odgrywa ważną rolę w propagowaniu tej działalności na obszarach wiejskich. Stowarzyszenia zrzeszają właścicieli gospodarstw agroturystycznych, umożliwiając przede wszystkim efektywniejszą promocję oraz ułatwiając współpracę z władzami i samorządami. W swojej działalności kierują się własnym statutem, który określa pierwszoplanowe kierunki działań. Działalność regionalnych i lokalnych stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce jest czynnikiem dynamizującym rozwój turystyki wiejskiej. Znaczenie tych instytucji wynika przede wszystkim ze specyfiki oferty, która jest budowana przez wiele małych, rozproszonych podmiotów gospodarczych oddalonych od rynków zbytu.

W opracowaniu podjęto próbę oceny współdziałania stowarzyszeń propagujących turystykę i gospodarstw agroturystycznych z terenu województwa świętokrzyskiego. Wskazano także najważniejsze instytucje wspierające tę formę turystyki, zaś w części empirycznej przedstawiono wyniki własnych badań przeprowadzonych w gospodarstwach agroturystycznych badanego obszaru, które dotyczyły produktu oferowanego przez gospodarstwa agroturystyczne oraz koncepcji współpracy z podmiotami wspierającymi rozwój usług turystycznych.

Podstawą statystyczną badań w niniejszym opracowaniu były dane pierwotne uzyskane w badaniach ankietowych przeprowadzonych w 2013 r. w gospodarstwach agroturystycznych Świętokrzyskiego. Umożliwiły one bezpośredni kontakt z rolnikami i uzyskanie wyczerpujących odpowiedzi na pytania zarówno zamieszczone w ankietach, jak i te nasuwające się w czasie pobytu w badanych obiektach. Analizie statystycznej poddano wszystkie gminy badanego obszaru, w których działają gospodarstwa agroturystyczne. Założono celowy dobór obszaru badawczego oraz ankietowanych obiektów. Badaniami objęto 120 gospodarstw agroturystycznych, co stanowi około 40% ogółu tego typu podmiotów działających w województwie świętokrzyskim. Wybrane zostały te jednostki, które funkcjonują na rynku usług turystycznych od kilku lat, i których właściciele wyrazili wolę przeprowadzenia badania ankietowego. Analiza dotyczyła gospodarstw rolnych wytypowanych według określonych kryteriów, tj. lokalizacji gospodarstwa agroturystycznego na obszarze wiejskim regionu oraz zarejestrowania działalności w urzędzie gminy. Zatem respondentami byli przede wszystkim rolnicy najbardziej otwarci na współpracę i zaangażowani w działalność agroturystyczną. Przeprowadzona weryfikacja zebranego materiału pozwoliła na wyznaczenie rozmiarów agroturystyki w badanym regionie, analizę przestrzenną i statystyczną tego zjawiska.

Przeważająca część województwa świętokrzyskiego położona jest w obrębie podprovincji Wyżyny Małopolskiej. W jej skład wchodzi makroregiony: Wyżyna Przedborska, Wyżyna Kielecko-Sandomierska z Górami Świętokrzyskimi i Niecka Nidziańska. Na wschodzie i południowym wschodzie naturalną granicą jest Wisła, na zachodzie częściowo dorzecza rzek Czarnej Włoszczowskiej i Pilicy (Kondracki 2000, s. 49). Takie położenie, w zasięgu którego występuje kilka różnych makroregionów morfologicznie odpowiadających obszarom górzyście, jak również wyżynnym i nizinnym, wpływa na duże zróżnicowanie warunków przyrodniczych, które z kolei mają wpływ na rozwój gospodarki (Wrońska-Kiczor 2013, s. 144).

Województwo świętokrzyskie pod względem obszarów chronionych można uznać za obszar modelowy, ponieważ 64,5% jego powierzchni objęte jest różnymi formami ochrony przyrody. Znajdują się tu: Świętokrzyski Park Narodowy, Zespół Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Ponięcia ze swoimi otulinami, Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy oraz liczne rezerваты ścisłe i częściowe oraz obszary chronionego krajobrazu. Zatem planowanie ruchu turystycznego oraz rozwoju gospodarczego powinno uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju (Pałka 2005, s. 293; Sala 2006, s. 60). Ponadto należy wskazać dużą rolę obszarów wiejskich na terenie badanego regionu (Pałka 2007, s. 160).

Stowarzyszenie i instytucje wspierające rozwój agroturystyki w województwie świętokrzyskim

Ważną organizacją, która wspiera rozwój turystyki w kraju jest, działająca od 2000 r., Polska Organizacja Turystyczna. Do zadań przez nią realizowanych zalicza się upowszechnianie wizerunku kraju jako obszaru atrakcyjnego turystycznie. Nadrzędny zakres działań polega na stworzeniu jednolitego systemu promocji turystycznej oraz stymulowaniu rozwoju produktu turystycznego. Organizacjami turystycznymi, działającymi na rzecz agroturystyki w skali województwa, są Regionalne Organizacje Turystyczne, które funkcjonują na terenie jednego lub kilku województw w celu promowania turystyki regionu (Wilcz-Grzywna 2009, s. 159). W hierarchii organizacji najniżej znajdują się Lokalne Organizacje Turystyczne, które swą działalnością obejmują jedną lub kilka gmin.

Na rzecz rozwoju agroturystyki w kraju działają także instytucje rządowe, takie jak np. powstałe w 2005 r. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, podlegające bezpośrednio Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Głównym celem Centrum jest poprawa poziomu dochodów rolniczych, co można osiągnąć między innymi poprzez rozwój funkcji agroturystycznej. Główne zadania to: działalność szkoleniowa, wydawnicza oraz organizowanie targów, wystaw, seminariów naukowych i popularno-naukowych. Drugą instytucją rządową są Ośrodki Doradztwa Rolniczego, które posiadają placówki we wszystkich województwach (Przezbórska i Sznajder 2006, s. 132). W województwie świętokrzyskim działa Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach, w którego strukturze funkcjonuje Dział Przedsiębiorczości Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki zajmujący się realizowaniem zadań z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Właściciele gospodarstw agroturystycznych coraz częściej dostrzegają korzyści ze świadczenia swych usług, działając wspólnie. W tym celu zrzeszają się w stowarzyszenia, co ułatwia promocję usług, wymianę doświadczeń, a także poszerzanie i urozmaicanie oferty. Stowarzyszenia agroturystyczne są instytucjami, które działają na rzecz gospodarstw i podmiotów zajmujących się tym rodzajem turystyki. Mogą one prowadzić własną działalność gospodarczą, z której zysk przekazywany jest na finansowanie celów statutowych (Pałka 2014, s. 36).

Pierwsze stowarzyszenia agroturystyczne w Polsce powstały na początku lat 90. Obecnie są to organizacje zrzeszające dobrowolnie członków w różnych celach. Zdaniem J. Wojciechowskiej (2009, s. 96) stowarzyszenia agroturystyczne mają za zadanie:

- budować wspólny system informacji,
- reprezentować interesy swoich członków przed innymi organizacjami krajowymi,

- oddziaływać na rzecz rozwoju przedsięwzięć inwestycyjnych,
- badać i analizować rynek,
- podejmować wszelkie działania marketingowe w kraju i za granicą.

Aktualnie na terenie województwa świętokrzyskiego istnieje 17 stowarzyszeń agroturystycznych. Dziesięć z nich wraz ze Świętokrzyską Izbą Rolniczą tworzą Świętokrzyską Federację Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej „Ziemia Świętokrzyska”. W jej skład wchodzi: Stowarzyszenie Gospodarstw Gościennych „Nad Zalewem Chańcza”, Agroturystyczne Stowarzyszenie Hodowców Ryb „Borowiec” w Śladkowie, Stowarzyszenie Agroturystyczne Gminy Daleszyce „Żeremie”, które zrzeszają około 200 gospodarstw agroturystycznych. Głównym celem Świętokrzyskiej Federacji Agroturystyki jest stworzenie jednolitej reprezentacji gospodarstw agroturystycznych województwa, ciekawszej oferty oraz upowszechnianie wizerunku Kielecczyny jako regionu atrakcyjnego.

Ważną organizacją zajmującą się agroturystyką w Polsce jest powołana w 1995 r. Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościinne”, zrzeszająca lokalne i regionalne stowarzyszenia zainteresowane rozwojem turystyki na obszarach wiejskich. W 1996 r. grupowała ona 25 stowarzyszeń agroturystycznych z całej Polski. Początkowo była wspierana doradztwem i środkami pomocowymi Programu PHARE. Zdaniem W. Gaworeckiego (2000) do podstawowych zadań Federacji zalicza się:

- wskazywanie społeczności wiejskiej alternatywnych źródeł dochodu,
- uświadamianie, jak ważnym elementem wiejskiej oferty turystycznej jest zachowanie i rozwój tradycji kulturowych,
- popularyzowanie poglądu, że rozwój turystyki jest wielką szansą dla polskiej wsi, która musi sprostać wymaganiom uczestnictwa w Unii Europejskiej.

Dla dobrego rozwoju agroturystyki w poszczególnych regionach ważne jest wspieranie tej działalności przez samorządy lokalne. Do pozytywnych przykładów podejmowanych działań należą:

- porozumienia zawierane pomiędzy wojewodami, starostami i wójtami gmin w celu wspólnego uczestnictwa na rzecz rozwoju agroturystyki,
- opracowywanie gminnych programów zagospodarowania turystycznego,
- powoływanie związków i innych stowarzyszeń wspomagających w profesjonalny sposób rozwój gospodarstw agroturystycznych,
- organizowanie różnego typu szkoleń i pomocy prawnej dla rolników pragnących oferować usługi agroturystyczne.

Instytucją płatniczą, która pełni znaczącą rolę w rozwoju przedsiębiorczości na świętokrzyskiej wsi jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Wspiera ona podejmowanie i rozwijanie działalności agroturystycznej poprzez wdrażanie w ramach różnych programów finansowanych ze środków pomocowych UE.

Ważną rolę w rozwoju agroturystyki w Świętokrzyskim, od momentu przystąpienia Polski do UE, odgrywają lokalne grupy działania (LGD), które są partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Są one zrzeszeniami, których celem jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. LGD opracowują i realizują lokalne strategie rozwoju.

Wsparcie działalności agroturystycznej w opinii respondentów

Rozwój działalności agroturystycznej w nowej formie rozpoczął się w województwie świętokrzyskim w 1993 r. (Pałka 2004, s. 78). Liczba gospodarstw agroturystycznych od tego czasu systematycznie zwiększa się, a produkt agroturystyczny jest rozszerzany. Gospodarstwa są zlokalizowane w sposób przestrzennie zróżnicowany. Zdecydowana ich większość występuje w gminach, w których udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni jest mały lub średni i warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa również są mało lub średnio-korzystne. W najbardziej atrakcyjnym turystycznie regionie Gór Świętokrzyskich znajduje się 37% ogółu gospodarstw agroturystycznych. Drugi rejon koncentracji gospodarstw agroturystycznych obejmuje zachodnią część województwa (głównie gminy Nagłowice, Oksa, Kluczewsko i Włoszczowa). Właściciele funkcjonujących tam gospodarstw pracują nad doskonaleniem i rozszerzaniem własnej oferty usługowej. Kolejne rejony koncentracji agroturystyki to: środkowo-wschodnia część województwa (przede wszystkim gminy: Chmielnik, Szydłów, Tuczepy, Staszów) oraz północna (gminy Ruda Maleniecka, Końskie). W ich przypadku o rozwoju agroturystyki zdecydowały takie czynniki, jak: uzyskane środki finansowe, pomoc władz lokalnych, aktywność miejscowych rolników, chęć współdziałania i kierowanie się przykładem innych. Informacje o współpracy gospodarstw agroturystycznych z instytucjami na obszarze województwa świętokrzyskiego zostały zestawione w tabeli 1.

Tabela 1. Współpraca gospodarstw agroturystycznych z instytucjami na badanym obszarze

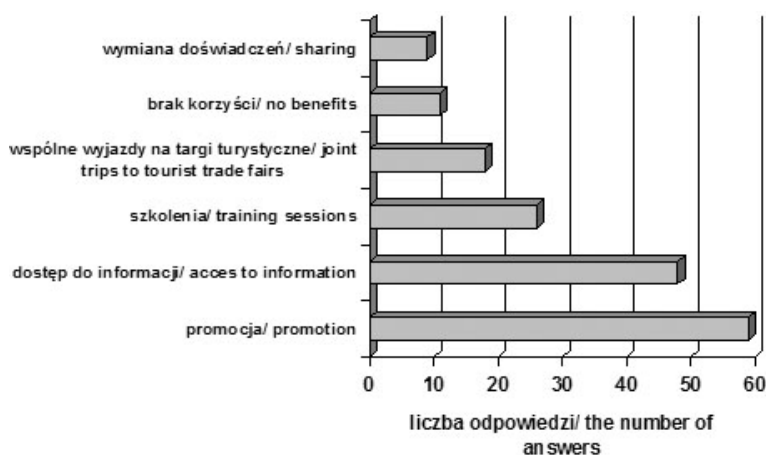
Współpraca gospodarstw	Liczba gospodarstw agroturystycznych	Udział procentowy (%)
Gospodarstwa stale współpracujące	74	62
Gospodarstwa czasowo współpracujące	24	20
Gospodarstwa nigdy nie współpracujące	22	18
Ogółem	120	100

Źródło: opracowanie własne

Jak wykazały przeprowadzone badania terenowe, właściciele 62% badanych gospodarstw agroturystycznych w sposób stały współpracują z lokalnymi stowarzyszeniami. Współpraca ta jest dobrowolna i wynika z faktu, iż większość z nich upatruje w niej licznych korzyści. Polega ona na członkostwie w stowarzyszeniu lub lokalnej grupie działania, a także udziale w szkoleniach, kursach oraz spotkaniach organizowanych przez jednostki wspierające. Swoją współpracę z różnymi instytucjami oraz chęć jej podjęcia najczęściej deklarują rolnicy młodzi, otwarci na nowości, w wieku 25–45 lat oraz osoby powyżej 45 lat, a także ci, którzy przybyli do Świętokrzyskiego z innych regionów. Większą aktywnością w tym zakresie odznaczają się kobiety.

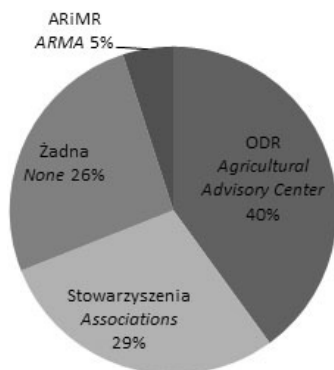
Do najczęściej wymienianych form pomocy otrzymywanej od instytucji wspierających rozwój agroturystyki usługodawcy zaliczyli: promocję i reklamę, pomoc w tworzeniu stron internetowych, dostęp do informacji oraz bezpłatne szkolenia. Wynika to z faktu, iż większość rolników objętych badaniem (61%), to osoby z wykształceniem zawodowym lub średnim, którym problematyka promocji i reklamy jest obca. Większość ankietowanych wyrażała duże zainteresowanie różnymi szkoleniami oraz podkreślała, iż do 2013 r. ofert

szkoleniowych było bardzo dużo, co niewątpliwie związane jest z dotacjami Unii Europejskiej w latach 2007–2013. Duża część badanych rolników stwierdziła, iż najczęściej szkoleń odbywało się w latach 2009–2013 i były one organizowane przez wiele instytucji. Najczęściej ich tematy dotyczyły kwestii formalno-prawnych, finansowych związanych z prowadzeniem działalności agroturystycznej, określenia standardu oferty, organizacji czasu wolnego dla turystów przebywających w gospodarstwie, zasad ustalania cen oraz rozpowszechniania informacji o ofercie agroturystycznej. Przeważająca część właścicieli gospodarstw widzi korzyści płynące z tej współpracy i wyraża nadzieję, że w bliskiej przyszłości nie wyklucza członkostwa w stowarzyszeniach agroturystycznych działających na rzecz rozwoju agroturystyki na ich terenie lub utworzenia odrębnego stowarzyszenia. Największe korzyści z przynależności do stowarzyszeń mają respondenci w zakresie promocji swoich gospodarstw. Na kolejnym miejscu wskazali dostęp do informacji związanych z prowadzeniem działalności, marketingiem i możliwościami dofinansowania. Tylko 9 ankietowanych rolników zadeklarowało korzyści z wymiany doświadczeń (ryc. 1).

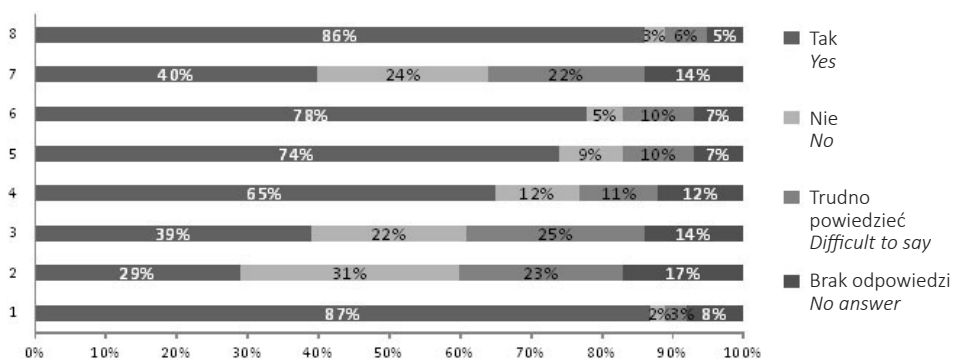
Ryc. 1. Deklarowane przez respondentów korzyści osiągnięte z przynależności do stowarzyszeń agroturystycznych (liczba wskazań dotyczących poszczególnych kategorii korzyści)
Benefits from membership in agritourism association (number of responses for individual categories of benefits)
 Uwaga: Badani rolnicy mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi/respondents could mark more than one answer.
 Źródło/Source: opracowanie własne/own study.

W badaniu terenowym świętokrzyskich gospodarstw istotną kwestią była również ocena roli różnorodnych instytucji najsilniej wspierających rozwój agroturystyki. Zdaniem respondentów największy wpływ na rozwój działalności agroturystycznej mają ODR, które były wskazane przez 40% ankietowanych w zakresie różnych form udzielania pomocy. Najczęściej wskazywano takie działania jak: kursy, doradztwo i działalność promocyjną. Na drugim miejscu respondenci wskazywali stowarzyszenia agroturystyczne – 29%. Niestety aż 26% rolników stwierdziło, że żadna instytucja nie wspiera w znaczący sposób agroturystyki i jedynie 5% wskazało na ARiMR (ryc. 2). Uwarunkowane jest to tym, że jeżeli respondenci nie korzystają ze środków na działalność agroturystyczną z Unii Europejskiej, które są przez nią wdrażane, nie mają kontaktu z tą instytucją. Najmniejszy udział w zakresie wsparcia dla gospodarstw agroturystycznych mają, zdaniem respondentów, izby rolnicze.

Ryc. 2. Rola poszczególnych instytucji wspierających rozwój agroturystyki w opinii respondentów
Role of institutions supporting development of agritourism in respondents' opinion
 Źródło/Source: opracowanie własne/own study.

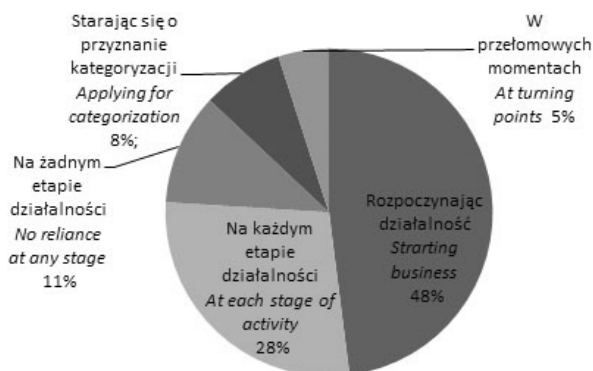
Odrębną kwestią uwzględnioną w badaniach ankietowych była ocena utrudnień w rozwoju działalności agroturystycznej. Do najważniejszych z nich respondenci zaliczyli brak funduszy własnych (87%) oraz trudności w ubieganiu się o dofinansowanie ze środków unijnych (86%). Istotną barierą była także niejasność przepisów prawnych w odniesieniu do rozliczeń finansowych prowadzonej działalności (74%) oraz w zakresie świadczenia usług żywieniowych (78%). Ankietowani rolnicy oczekują większej pomocy ze strony samorządów lokalnych, na co wskazało aż 65% badanych właścicieli gospodarstw agroturystycznych oraz wsparcia organizacji branżowych (39%). Zatem są to istotne bariery rozwoju działalności agroturystycznej według opinii respondentów. Niewielu ankietowanych (29%) za przeszkodę rozwoju prowadzonej działalności wskazało nieznaną oczekiwań turystów oraz brak wiedzy w zakresie prowadzenia działalności agroturystycznej (40%) (ryc. 3).

Ryc. 3. Bariery rozwoju działalności agroturystycznej. 1 – brak funduszy własnych, 2 – nieznanosć oczekiwań turystów, 3 – brak wsparcia ze strony organizacji branżowych, 4 – brak wsparcia samorządów lokalnych, 5 – zażyłość przepisów dotyczących rozliczeń finansowych działalności agroturystycznej, 6 – niejasność przepisów prawnych w zakresie prowadzenia działalności żywieniowej, 7 – brak wiedzy odnośnie prowadzenia działalności agroturystycznej, 8 – trudności w ubieganiu się o dofinansowanie ze środków unijnych.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie badań terenowych.

Barriers to agritourism growth. 1 – lack of own funds, 2 – unfamiliarity with expectations of tourists, 3 – no support from tourism organizations, 4 – no support from local government, 5 – complexity of regulations relating financial accounting for agritourism activity, 6 – unclear legal framework in running agritourism catering, 7 – lack of knowledge in running agritourism business, 8 – difficulties in applying for EU funding.
 Source: own calculations based on field studies.

Kolejną podjętą w badaniach kwestią była ocena charakteru współpracy z daną instytucją. Prawie połowa respondentów (48%) korzystała z niej na etapie rozpoczęcia działalności agroturystycznej. W związku z tym można przypuszczać, że rolnicy są mało przygotowani do samodzielnego rozpoczęcia działalności agroturystycznej i bardzo chętnie korzystają z pomocy w tym zakresie udzielanej przez różne instytucje. Ponadto aż 28% respondentów korzystało z różnych form pomocy na każdym etapie prowadzenia działalności, zaś 11% ogółu badanych w ogóle nie korzysta ze wsparcia otoczenia instytucjonalnego (ryc. 4). Zdecydowanie najczęściej brak wsparcia deklarują rolnicy w wieku powyżej 45 lat. Wolą oni liczyć na własne środki i są niezwykle ostrożni w ubieganiu się o dotacje zewnętrzne.

Ryc. 4. Korzystanie respondentów z pomocy instytucjonalnej w różnych etapach działalności agroturystyki
Respondents' reliance on institutional aid at different stages of agritourism activity
 Źródło/Source: opracowanie własne/own study.

Większość badanych respondentów (66%) było zadowolonych z przynależności do stowarzyszeń agroturystycznych, a jedynie 15,1% oceniło, że ich pomoc jest ograniczona i mało efektywna. O pozytywnym wpływie stowarzyszeń świadczy fakt, iż 75% badanych rolników na zamiar świadczyć usługi agroturystyczne w kolejnych latach. Natomiast jedynie 5% właścicieli gospodarstw agroturystycznych jest zdecydowana, że rok 2013 był ostatnim w prowadzeniu przez nich działalności turystycznej (tab. 2). Dotyczyło to w przeważającej części respondentów z przedziału wiekowego 45–60 lat. Powody, jakie ankietowani podawali, wynikały głównie z przyczyn osobistych.

Tabela 2. Perspektywy dalszego prowadzenia gospodarstw agroturystycznych przez rolników zrzeszonych w stowarzyszeniach działających na badanym obszarze

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw agroturystycznych	Udział procentowy (%)
Gospodarstwa, które będą oferować swoje usługi turystyczne w kolejnych latach	90	75
Gospodarstwa, których właściciele nie są zdecydowani	24	20
Gospodarstwa, których właściciele nie będą kontynuować działalności agroturystycznej w kolejnych latach	6	5
Razem	120	100

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując stwierdzić można, że większość respondentów była zadowolona z działalności stowarzyszeń agroturystycznych i nie kwestionowała sposobów ani metod oferowanej przez nie pomocy.

Podsumowanie

Różnorodne walory turystyczne wsi świętokrzyskiej sprzyjają rozwojowi agroturystyki jako jednej z form pozarolniczej działalności rozwijanej na tym obszarze. Właściciele gospodarstw agroturystycznych oferują turystom coraz ciekawszą i szerszą ofertę usług. Jest to realne między innymi dzięki dużemu zaangażowaniu instytucji, które wspierają zarówno podejmowanie, jak i rozwijanie działalności turystycznej w gospodarstwach. W świetle przeprowadzonych badań można stwierdzić, że największy wpływ na rozwój agroturystyki mają ośrodki doradztwa rolniczego oraz stowarzyszenia agroturystyczne. Ankietowani rolnicy wymieniali te instytucje najczęściej, doceniając udzielaną pomoc, zarówno przy rozpoczynaniu, jak i rozwijaniu działalności. Są to również, ich zdaniem, wiodące instytucje, które udzielają wsparcia w zakresie promocji działalności agroturystycznej, przy ubieganiu się o środki z UE oraz udziału w szkoleniach, konferencjach i targach.

Udzielane właścicielom gospodarstw agroturystycznych wsparcie na każdym etapie prowadzenia działalności ma pozytywny wpływ na wzrost konkurencyjności prowadzonych przez nich podmiotów.

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące wnioski:

- 1) Rozwojowi agroturystyki od początku towarzyszy powstawanie stowarzyszeń agroturystycznych, a ich działalność odgrywa istotną rolę w szerzeniu idei turystyki na obszarach wiejskich.
- 2) Stowarzyszenia zrzeszają właściciele gospodarstw agroturystycznych zarówno w wymiarze lokalnym, jak i regionalnym, umożliwiając bardziej efektywną promocję agroturystyki i ułatwiając współpracę z władzami oraz samorządami.
- 3) Wzrasta świadomość i przekonanie właścicieli gospodarstw agroturystycznych zrzeszonych w stowarzyszeniach, że współpraca oparta na sprawdzonych zasadach może dać wiele korzyści.
- 4) Rolnicy prowadzący działalność agroturystyczną napotykają na swej drodze wiele trudności dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej. Te różnorodne bariery przyczyniły się do powstania organizacji pozarządowych, które jako najbliższe rolnikom podmioty są w stanie najefektywniej im pomóc.
- 5) Udzielane właścicielom gospodarstw agroturystycznych wsparcie ma pozytywny wpływ na wzrost konkurencyjności prowadzonych przez nich podmiotów, co jest istotne w gospodarce rynkowej.
- 6) Gospodarstwa agroturystyczne województwa świętokrzyskiego chętnie współpracują i często korzystają z różnych form pomocy. Jednak tylko niektóre organizacje są w stanie zaspokoić liczne potrzeby, z jakimi borykają się rolnicy świadczący usługi agroturystyczne.
- 7) Fakt, iż 75% badanych rolników, którzy są zrzeszeni w instytucjach, potwierdza chęć dalszego świadczenia usług agroturystycznych, przemawia za tym, że pomoc ta jest w pełni zasadna i trafna.

Literatura

- Gaworecki W.**, 2000, *Turystyka*, Wydawnictwo PWE, Warszawa.
- Kondracki J.**, 2000, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Pałka E.**, 2004, *Uwarunkowania i kierunki rozwoju agroturystyki na Kielecczyźnie*, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce.
- Pałka E.**, 2005, *Problemy ekologiczne na obszarach wiejskich na przykładzie województwa świętokrzyskiego*, Acta Agraria et Silvestria, Series Agraria, XLIV/1, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Kraków, s. 291–300.
- Pałka E.**, 2007, *Zróżnicowanie przestrzenne pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych na przykładzie regionu Gór Świętokrzyskich*, Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich, 54, Polska Akademia Nauk KZZG, Kraków, s. 157–168.
- Pałka E.**, 2014, *Wpływ otoczenia instytucjonalnego na rozwój gospodarstw agroturystycznych w wielofunkcyjnym regionie Gór Świętokrzyskich*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczego, Seria: Rolnictwo, t. CVIII, 599, s. 29–43.
- Przezbórska L., Sznajder M.**, 2006, *Agroturystyka*, Wydawnictwo PWE, Warszawa.
- Sala S.**, 2006, *Agroturystyka a rozwój regionalny w dobie globalizacji*, [w:] E. Pałka (red.), *Gospodarka wielofunkcyjna ze szczególnym uwzględnieniem obszarów górskich*, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce, s. 57–67.
- Wilk-Grzywna M.**, 2009, *Działalność Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego (2002–2007)*, [w:] W. Cabaj, J. Feczko (red.), *Rozwój turystyki w warunkach Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa, Kielce, s. 157–164.
- Wojciechowska J.**, 2009, *Procesy i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Woś B., Puciato D.**, 2011, *Charakterystyka wybranych elementów oferty turystycznej gospodarstw agroturystycznych w Wysowej*, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, 2, Wydawnictwo NOVA SANDER, Kraków, s. 139–148.
- Wrońska-Kiczor J.**, 2013, *Rozdrobnione rolnictwo województwa świętokrzyskiego na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce.
- Zarzecka K., Zadroźniak B., Gugąła M.**, 2007, *Instytucje wspomagające rozwój agroturystyki w kraju i na terenie powiatu Rawa Mazowiecka*, [w:] M. Jalinik (red.), *Rozwój turystyki na obszarach wiejskich*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, s. 256–269.

Summary

The Świętokrzyskie Voivodship is one of the most attractive tourist areas in the south-east part of Poland. Natural conditions and diverse landscape are considered as a great asset in the development of various forms of tourism in this area. Agritourism is an increasingly popular form of non-agricultural activity for rural residents in the region. The paper deals with the cooperation between institutions supporting development of tourism and agritourism farms in the Świętokrzyskie Voivodship. Various forms of support granted by different institutions to agritourism farmers have also been discussed. The study shows that Agricultural Advisory Centers and agritourism associations have the greatest impact on the development of agritourism.